

Сергій Шаменков

Художня реконструкція образу Джона Пола Джонса

Serhii Shamenkov

Artistic Reconstruction of the Image of John Paul Jones

Шаменков Сергій Ігорович

Уніформолог, дослідник історії костюму, художник-ілюстратор.

Shamenkov Serhii

Uniformologist, researcher of the costume history, artist/illustrator.

e-mail: rogala@striy.org.ua

© Шаменков С. І., 2024

© Стрій, 2024

Готуючись до нової російсько-османської війни, уряд Російської імперії вирішив запросити на службу відомого американського капітана, чорного корсара – Джона Пола Джонса, який відмітився під час Американської революції (Калло) та вважається одним із засновників ВМФ США.

23 квітня 1788 р. Пол Джонс приїхав у Санкт-Петербург, де він отримав патент на чин контр-адмірала на ім'я Павла Джонеса (Pavel Dzhones) за власноручним підписом Катерини II. Під цим ім'ям він і прибув до Херсона в травні 1788 р. та одразу відправився до Лиманської гребної флотилії, в якій служили українські козаки, колишні запорожці, переформовані у нове Чорноморське козацьке військо. Під час російсько-османської війни 1787–1792 рр. він воював разом із Чорноморською козацькою флотилією під командуванням Сидора Білого та Антона Головатого. Пол Джонс командував вітрильною ескадрою в Дніпровсько-Бузькому лимані та брав участь у морській битві під Очаковом 16–17 червня 1788 р., за що був нагороджений орденом Святої Анни. В 1789 р. він відмовився від царської служби та виїхав у Францію, де й помер у 1792 р. Хоча час його перебування на півдні України був нетривалим, Джон Поль Джонс встиг здружився з українськими козаками та особливо зі старшиною.

Представлена реконструкція показує, як би виглядав та який мундир використовував Джон Пол Джонс під час свого перебування на півдні України. Тим більше, що з цієї темою пов'язана одна цікава уніформологічна історія.

5 вересня 1776 р. морським комітетом (континентальним) було видано інструкцію, яка регламентувала морську уніформу. Мундир капітанів та лейтенантів шився із синього сукна та мав червоні лацкани, прорізний манжет, комір-стійку та плоскі жовті гудзики. Під ним одягали червону камізельку, а у якості поясного одягу використовували сині штани. Майстер (керманіч) мав одягати синій мундир з лацканами та круглими манжетами, сині бриджі та червоний жилет. А мічмани – синій мундир з лацканами, круглими манжетами, обшитими червоним, коміром-стійкою з петлицями, бриджі та червоний жилет (Rankin 39). Погони на нових мундирах не передбачалися, хоча той самий наказ рекомендував офіцерам Корпусу морської піхоти носити срібні погони на правому плечі своїх мундирів. Жодних інструкцій щодо одягу старшин і матросів видано не було.

Слід зазначити, що у цей період, через проблеми з постачанням, багато офіцерів Континентальної армії носили те, що могли придбати

Мал. 1. Джон Пол Джонс в 1788 р. (© С. Шаменков).

самі. Виготовлені на власний смак, ці речі далеко не завжди відповідали офіційним інструкціям. Очевидно, синьо-червона уніформа, призначена Конгресом, не сподобалася всім офіцерам, і в 1777 р. в Бостоні зібралася група капітанів, серед яких був і Джон Пол Джонс, які домовилися про спільні вимоги до свого варіанту мундиру. Запропонований ними варіант був дуже схожим на форму Королівського флоту, а у звітах британських капітанів про контакти з армією Континентального флоту було зазначено, що часом було важко відрізнити друга від ворога, якщо говорити про одяг американських офіцерів. Згідно з неофіційною угодою, капітанські мундири мали бути синього кольору, з білими лацканами та оздоблені золотим галуном або шитвом. Верхня частина лацканів застібалася на плечах, за аналогією з британськими морськими мундирами. Капітан мав носити еполет на правому плечі. Синій капітан слід було носити з білою камізелькою та бриджами. Лейтенанти носили капітанське вбрання без галунів, вишивки та еполетів. Майстри та мічмани мали однакову форму з лейтенантами, але без білих лацканів і з відкладними комірами замість

стоячих («Uniforms of the U.S. Navy»). Ідея нової уніформи не була добре сприйнята Конгресом, який вирішив раз і назавжди позбутися всіх атрибутів королівської влади, видавши постанову від 28 лютого 1781 р.: «*that after the first day of January next, no officer whatsoever in the service of the United States, shall ... wear ... on his clothes any gold or lace embroidery or vellum, other than such as Congress or the Commander-in-Chief of the Army or Navy shall direct*» (Rankin 39). А перші офіційні уніфіковані правила, що повністю регламентували уніформу військово-морського флоту Сполучених Штатів, були видані аж у 1797 р. (Rankin 40).

Незважаючи на цю постанову, сам Джон Пол Джонс та деякі капітани й офіцери, ігноруючи рішення Конгресу, продовжували демонстративно носити саме синю з білим уніформу. На кількох прижиттєвих зображеннях командора Джона Поля Джонса 1780-х рр., гравюрі та її розфарбованих варіантах зображена саме ця форма. Ми вважаємо, що саме в ній (Мал. 1), принаймні якийсь час, він цілком міг воювати, разом з українськими козаками-чорноморцями гребної флотилії, проти турецького флоту в 1788 р.

Бібліографія

Rankin, Robert H. *Uniforms of the Sea Services: A Pictorial History*. Annapolis, Md.: United States Naval Institute, 1962.

«Uniforms of the U.S. Navy 1776-1783.» *Naval History and Heritage Command*, www.history.navy.mil/browse-by-topic/heritage/uniforms-and-personal-equipment/uniforms-1776-1783.html. Accessed 01 August 2024.

Калло, Жозеф. *Джон Пол Джонс*. Переклад В. Дмитрука. Львів: Кальварія, 2013.